

МЕХАНІЗМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Анатолій ФЕДОРЕНКО

Розглянуто альтернативний розробленому Міністерством праці механізм запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, наведено основні його характеристики, відмінності та переваги щодо інших аналогічних моделей. Запропоновано поетапне охоплення накопичувальним пенсійним страхуванням різних вікових категорій працюючих, починаючи з найстаршої, з метою максимально широкого долучення громадян України до цієї системи. Надано фінансове обґрунтування і прогноз соціально-економічних та інших наслідків запровадження другого рівня пенсійної системи.

The alternative to developed Ministries of labour mechanism of introduction of the story system of obligatory state pension insurance is considered, its basic descriptions, differences and advantages in relation to other similar models are given. The stage-by-stage scope by story pension insurance of different age-old categories working is offered, beginning from a chief, with the purpose of the maximally wide attaching of citizens of Ukraine to this system. The financial ground and prognosis of socio-economic and other consequences of introduction of the second level of the pension system is given.

ЗАГАЛЬНА СИТУАЦІЯ

Концепція пенсійної реформи, закладена в Законі України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 9 липня 2003 року № 1058-IV [1], передбачає заміну однорівневої системи державного пенсійного страхування на тривірневу, у якій солідарна доповнюється двома рівнями накопичувальної системи: другим – обов'язковим та третім – добровільним.

Добровільна система була започаткована Законом України "Про недержавне пенсійне забезпечення" від 09.07.2003 №1057-IV [2]. Проте її формування ще не завершено, оскільки й донині не створена передбачена прикінцевими положеннями цього Закону правова база для діяльності

інших суб'єктів пенсійного забезпечення: страхових компаній та банків [2, п.2, част. п'ятої, розд. XII].

Що стосується другого рівня, то його запуск пов'язаний з прийняттям Закону України "Про запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування" [3]. Першу версію проекту цього закону було розроблено та прийнято у першому читанні ще у 2007 р. [4]. Однак у зв'язку зі зміною складу Уряду подальша робота над законопроектом призупинена. До того ж, було переосмислено та змінено самі підходи до механізмів запровадження накопичувальної системи, а саме: вирішили відмовитися від створення передбаченого Законом "Про загальнообов'язкове

державне пенсійне страхування” Накопичувального пенсійного фонду для акумулювання страхових внесків обов’язкової системи та перераховувати їх до недержавних пенсійних фондів, які відповідають певним критеріям.

Зазначені підходи закладено в Концепцію подальшого проведення пенсійної реформи в Україні, проект якої розроблено за дорученням Уряду Ю.В. Тимошенко [5]. На реалізацію Положень цієї Концепції Мінпраці підготувало також нову редакцію проекту Закону про запровадження накопичувальної системи загальнообов’язкового державного пенсійного страхування, яка передбачає охоплення страхуванням на першому етапі працюючих у віці до 25 років зі сплатою застрахованими особами страхових внесків до накопичувальної системи (через недержавні пенсійні фонди - НПФ) у розмірі 7 відсотків від фонду оплати праці таких осіб [6]. При цьому вкладником НПФ визначається сама застрахована особа – працівник, якому надається право самостійно обрати НПФ, до якого роботодавець буде переказувати страхові внески згідно з індивідуальним пенсійним контрактом, укладеним таким працівником з адміністратором відповідного НПФ. З метою відшкодування витрат застрахованої особи на сплату страхових внесків роботодавець зобов’язаний підвищити такій особі рівень оплати праці на відповідну суму. Натомість підприємству зменшуються на 7 процентних пунктів страхові внески до солідарної системи, які сплачуються на користь такої застрахованої особи.

Аналіз запропонованої редакції законопроекту дає підстави для висновку, що закладені у ньому механізми запровадження накопичувальної системи загальнообов’язкового державного пенсійного страхування надміру індивідуалізовані та поставлені у залежність від волі і дій багатьох суб’єктів: застрахованих осіб, роботодавців, працівників територіальних відділень Пенсійного фонду України, персоналу адміністраторів НПФ та ін. При цьому практично відсутні інтеграційні процеси, які б синтезували, уніфікували, а відтак

і спрощували зв’язки окремих ланок у ланцюгу працівник – роботодавець – Пенсійний фонд України – адміністратор НПФ – недержавний пенсійний фонд.

Залучення до процесу запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування великої кількості осіб, які причетні до прийняття розпорядчих рішень, та рядових виконавців, а також необхідність здійснення численних індивідуальних операцій¹ потребуватимуть багатократного збільшення трудовитрат на усіх етапах запровадження системи, знижують надійність її запуску та функціонування, неминуче призведуть до неумисних помилок та затягування, в кінцевому підсумку, її впровадження. До того ж, великомасштабні обсяги організаційно-технічних заходів та низька імовірність їх успішного втілення просто відлякують “можновладців” від подальшого здійснення пенсійної реформи.

Усього цього можна і потрібно уникнути шляхом спрощення і уніфікації процедур входження людей і грошей до цієї системи. Тому, оскільки йдеться про поширення накопичувальної системи пенсійного страхування на велику кількість (мільйони) застрахованих осіб, необхідно, щоб механізм її запровадження був простим, зрозумілим, мало витратним та мінімізував формальну (документальну) та суб’єктивну складові в її запуску та функціонуванні.

ЗАКОН ВЕЛИКИХ ЧИСЕЛ В ПЕНСІЙНІЙ РЕФОРМІ

Закон великих чисел вказує, що в умовах, коли той чи інший процес охоплює велику кількість однорідних, але випадкових явищ, середні результати такого охоплення мають стійкий характер і практично не залежать від

¹ Йдеться про необхідність визначення кола застрахованих осіб кожним роботодавцем з числа більш як 1 млн. юридичних осіб, що використовують найману працю; збільшення фонду оплати праці кожному працівникові - платнику страхових внесків, подання застрахованою особою індивідуальної заяви про обрання НПФ; укладання індивідуального пенсійного контракту з адміністратором НПФ; проведення роз’яснювальної роботи з кожною застрахованою особою на етапі вибору НПФ та на етапі укладання пенсійного контракту тощо.

окремих випадків². Практика вивчення випадкових явищ свідчить, що хоча результати окремих спостережень, навіть проведених в однакових умовах, можуть дуже відрізнятися, водночас середні результати для достатньо великого числа випадків стійкі і слабо залежать від результатів окремих спостережень. Для цього випадку можна сказати: “немає нічого більш усталеного, ніж випадкове”.

У застосуванні до другого рівня пенсійної системи, яким має бути охоплено у залежності від варіанту втілення від декількох сотень тисяч до декількох мільйонів осіб, це означає, що індивідуальні характеристики учасників накопичувальної системи пенсійного страхування (місце роботи працівника, форма власності підприємства-роботодавця, рівень оплати праці, регіон, наявність на території недержавного пенсійного фонду, інвестиційні уподобання застрахованої особи, умови пенсійного контракту тощо) не мають вирішального значення для визначення технології функціонування системи пенсійного страхування. А “якщо не має ніякої різниці, навщо платити більше” за індивідуалізацію процесу залучення застрахованих осіб до участі в системі, за складність трудомісткість варіантів її запровадження, які не додають ні ефективності, ні надійності функціонуванню такої системи.

З метою спрощення накопичувальна система пенсійного страхування повинна бути максимально уніфікованою, мінімально залежати від волі та бажання окремих суб'єктів пенсійного страхування, ступеня підготовленості самих застрахованих осіб, кваліфікації фахівців кадрових, бухгалтерських та фінансових служб підприємств, установ і організацій – роботодавців, працівників територіальних відділень Пенсійного фонду України (ПФУ), адміністраторів недержавних пенсійних фондів та ін.

² Закон Больших чисел – “принцип, согласно которому количественные закономерности, присущие массовым общественным явлениям, наиболее явным образом проявляются при достаточно большом числе наблюдений. Единичные явления в большей степени подвержены воздействию случайных и несущественных факторов, чем их масса в целом. При большом числе наблюдений случайные отклонения погашаются” [7].

Для цього система повинна відповідати таким основним вимогам:

- максимальна адаптація до існуючих технологій функціонування державного пенсійного страхування та недержавного пенсійного забезпечення, використання їх технічних можливостей;
- максимальна централізація управлінських рішень в частині визначення кола застрахованих осіб, збору та розподілу страхових внесків, контролю за повнотою та своєчасністю сплати страхових внесків тощо;
- простота оформлення правовідносин між застрахованими особами та суб'єктами пенсійного страхування.

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ВІДМІННОСТІ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ МОДЕЛІ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Метою прийняття законопроекту є визначення дати початку перерахування страхових внесків до накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі – накопичувальна система пенсійного страхування), розміру відрахувань та кола осіб, на яких поширюється накопичувальна система пенсійного страхування, а також окреслення завдань, які мають бути вирішені у зв'язку з початком їх перерахування. Законопроект також спрямований на удосконалення законодавства України, що пов'язане з перерахуванням частини обов'язкових страхових внесків на користь учасників накопичувальної системи пенсійного страхування до недержавних пенсійних фондів, і має врегулювати питання щодо функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування.

Основні особливості та відмінності нової моделі накопичувальної системи пенсійного страхування (варіант проекту Мінпраці наведено в дужках), полягають у наступному:

- 1) дата започаткування функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування – 1 січня 2010 року (після 2011 року);

2) коло застрахованих осіб – найстарша з можливих вікова категорія: працівники, яким на початок 2010 року виповниться 39 років³, але які не досягнуть 40-річного віку (наймолодша з можливих вікова категорія - працюючі у віці до 25 років)⁴;

3) коло застрахованих осіб визначає ПФУ самостійно на підставі власної персоналіфікованої бази даних (кожний роботодавець відносно своїх працівників);

4) платником страхових внесків є роботодавець (застрахована особа);

5) джерелом сплати страхових внесків виступають кошти підприємства (заробітна плата працівника);

6) кошти переказуються до Пенсійного фонду України у складі консолідованого страхового внеску і зараховуються на спеціальний субрахунок єдиного казначейського рахунку ПФУ (платіж на окремий рахунок, відкритий ПФУ);

7) недержавний пенсійний фонд з числа тих, що задовольняють вимогам Держфінпослуг, обирає ПФУ (застрахована особа самостійно, а у відношенні тих хто не визначився – ПФУ);

8) укладання пенсійних контрактів з адміністратором недержавного пенсійного фонду здійснює ПФУ в інтересах усіх застрахованих осіб – учасників НПФ (застрахована особа самостійно, а у відношенні тих, хто не визначився – ПФУ);

9) інвестування страхових внесків, облік пенсійних активів, розподіл інвестиційного прибутку (збитку) здійснюються в загальному порядку (окремо від коштів та активів, сформованих за рахунок добровільних пенсійних внесків);

10) Облік пенсійних коштів здійснюється на окремому субрахунку індивідуального

³ "Страхові внески до Накопичувального фонду сплачуються застрахованими особами, яким на день їх запровадження не виповнилося: чоловікам 40, жінкам 35 років" [1, част. дев'ята розд. XV]

⁴ У разі охоплення накопичувальною системою пенсійного страхування усіх категорій працюючих віком до 40 років, надходження внесків до такої системи та відповідно вилучення із солідарної системи склали б щонайменше 19 млрд. грн. у 2010 році.

пенсійного рахунку учасника НПФ в єдиних одиницях пенсійних внесків (на окремому субрахунку індивідуального пенсійного рахунку учасника НПФ в одиницях пенсійних внесків, обчислених для учасників накопичувальної системи пенсійного страхування).

Загалом відмінності між концепцією запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування, запропонованою Мінпраці, та альтернативним варіантом [8] табл. 1.

МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ

Законопроект передбачає запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування та спрямування частини страхових внесків із солідарної до накопичувальної системи пенсійного страхування шляхом їх розщеплення на два платежі Пенсійним фондом України. При цьому ставка та сума страхового внеску (збору) на рівні окремого роботодавця не змінюється. Єдине, що торкнеться роботодавця, це перехід з щорічного на щомісячне складання персоналіфікованої звітності про застрахованих осіб та надання відповідної інформації до ПФУ в електронному вигляді. Відтак роботодавці практично не відчують істотних змін та незручностей, пов'язаних із запровадженням накопичувального страхування.

Система започатковується з 1 січня 2010 року і поширюється на доходи, нараховані з цієї дати. Це пропонується з тією метою, щоб забезпечити найуспішніший старт для нового соціально-економічного проекту, оскільки низький рівень біржового індексу ПФТС та суттєва недооцінка акцій переважної більшості "лістингових" емітентів в умовах сталого притоку пенсійних коштів принесе фондовому ринку новий імпульс для зростання, а застрахованим особам – додаткові прибутки. "Стартувати краще з низької позиції".

Учасниками накопичувальної системи пенсійного страхування стануть застраховані особи, визначені відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" [1], яким у 2009 році виповниться 39 років (далі – учасники накопичувальної

Таблиця 1

**Порівняльна таблиця
до законопроектів, розроблених Міністерством праці та ВАР "КІНТО", з питань запровадження
накопичувальної системи пенсійного страхування**

№ п/п	Концептуальні Положення	Законопроект Мінпраці	Законопроект ВАР "КІНТО"
1.	Запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування передбачається	з 2012 року	з 1 січня 2010 року
2.	На першому етапі накопичувальна система поширюється на осіб віком	до 25 років	від 39 до 40 років
3.	Коло застрахованих осіб відповідно до закону визначає	роботодавець щодо своїх працівників	ПФУ щодо усього кола застрахованих осіб
4.	Початковий реєстр застрахованих осіб формує	роботодавець	початковий реєстр не формується
5.	Реєстр застрахованих осіб формує	ПФУ на основі інформації, отриманої від роботодавців	ПФУ на основі даних власного персоналізованого обліку
6.	Страховальником-платником страхових внесків виступає	працівник - застрахована особа	роботодавець застрахованої особи
7.	Джерелом сплати страхових внесків є	заробітна плата застрахованої особи	кошти підприємства (частина збору на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування)
8.	Переказ страхових внесків до Пенсійного фонду України роботодавець здійснює	платежем на окремим рахунок ПФУ	консолідованим платежем на єдиний рахунок ПФУ
9.	Розподіл внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування між солідарною та накопичувальною системами здійснює	роботодавець, шляхом розмежування страхових внесків	ПФУ шляхом "розщеплення" єдиного страхового внеску, сплаченого роботодавцем
10.	Вибір НПФ для переказу страхових внесків здійснює	працівник – застрахована особа	ПФУ
11.	Вкладником НПФ відповідно до закону визнається	працівник – застрахована особа	ПФУ
12.	Укладання пенсійного контракту з обраним НПФ здійснює	вкладник - працівник – застрахована особа	вкладник – ПФУ
13.	Заява на перехід до іншого НПФ подається застрахованою особою	до адміністратора НПФ	до ПФУ
14.	Унормування відносин з новообраним НПФ відбувається шляхом	укладання застрахованою особою пенсійного контракту з адміністратором нового НПФ	внесення ПФУ змін до переліку учасників відповідно старого та нового НПФ без укладання нового пенсійного контракту
15.	Оплата послуг (винагорода) осіб, що обслуговують НПФ, здійснюється	за спеціальними тарифами	за тарифами, встановленими для НПФ
16.	Ведення обліку пенсійних активів, розподіл інвестиційного прибутку (збитку) та обчислення чистої вартості одиниці пенсійних (страхових) внесків здійснюється	окремо для учасників добровільної та обов'язкової систем	за єдиними правилами, при цьому відокремлено ведеться лише облік коштів на ІПР
17.	Інвестування пенсійних коштів здійснюється згідно з нормативами, визначеними законодавством для	Накопичувального пенсійного фонду	НПФ

Таблиця 2

Охоплення накопичувальним страхуванням окремих вікових категорій застрахованих осіб у 2010-2017 рр.

Роки	Вікові категорії, що долучаються до системи		Вікові категорії, охоплені страхуванням	
	Вікова група	Віковий діапазон	Вікова група	Віковий діапазон
2010	39-річні	один рік	39	один рік
2011	38-39	два роки	38-40	три роки
2012	36-38	три роки	36-41	шість років
2013	33-36	чотири роки	33-42	десять років
2014	29-33	п'ять років	29-43	п'ятнадцять років
2015	24-29	шість років	24-44	двадцять один рік
2016	18-24	сім років	18-45	двадцять вісім років
2017	до 18	решта	до 46	до 40 років

* Джерело: Складено за власними розрахунками.

системи пенсійного страхування) та які станом на 1 січня 2010 року не досягнуть 40-річного віку. Обрання саме цієї категорії застрахованих осіб зумовлено тією обставиною, що це остання можливість для 39-річних стати учасниками накопичувальної системи пенсійного страхування, адже ця система відповідно до цього закону загалом поширюється на осіб віком не більше 40 років. Водночас – це найбільш високооплачувана та підготовлена частина працюючих, яка усвідомлює важливість участі в накопичувальному страхуванні. Починаючи з 1 січня кожного наступного року, до кола учасників накопичувальної системи пенсійного страхування приєднуються особи, які на початок року досягають відповідної вікової категорії. При цьому кількість осіб, які долучаються до накопичувальної системи пенсійного страхування, щороку збільшується на одну додаткову вікову категорію, на один, два, три і т. д. роки (табл. 2).

З метою збереження існуючої системи визначення та перерахування сум страхових внесків до солідарної системи та спрощення механізмів запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування пропонується здійснювати обов'язкові внески за рахунок роботодавця за ставкою 7 відсотків від об'єкта нарахувань страхових внесків, визначеного статтею 19 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне

страхування" [1], з відповідним зменшенням на цю ж суму відрахувань роботодавця до солідарної системи.

Сплачені роботодавцем страхові внески на користь застрахованих осіб – учасників накопичувальної системи пенсійного страхування відокремлюються Пенсійним фондом України із єдиного консолідованого страхового внеску, акумулюються і обліковуються на спеціальному субрахунку казначейського рахунку ПФУ, окремо від страхових внесків, сплачених до солідарної системи пенсійного страхування⁵. При цьому загальний (сукупний) розмір страхових внесків (збору) страхувальників на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та порядок відрахувань залишиться для роботодавця незмінним. Розподіл отриманих страхових внесків між солідарною та накопичувальною системами здійснює Пенсійний фонд України самостійно на підставі даних інформаційної системи обліку застрахованих осіб. Водночас встановлюється вимога про перехід на щомісячне (не пізніше 20-го числа кожного наступного за звітним місяцем) подання страхувальниками в електронному вигляді індивідуальних відомостей про застрахованих осіб – учасників накопичувальної сис-

⁵ Це, відповідає моделі переказу обов'язкових страхових платежів у складі єдиного соціального внеску, у разі прийняття відповідного законопроекту.

теми пенсійного страхування до системи персоналізованого обліку Пенсійного фонду України. Відомості подаватимуться через електронні канали зв'язку з використанням сучасних засобів захисту інформації, в тому числі електронного підпису.

Створення Накопичувального фонду законопроект не передбачається [4]. Натомість страхові внески до накопичувальної системи пенсійного страхування щомісяця перераховуються Пенсійним фондом України, який набуває статусу вкладника недержавного пенсійного фонду, до недержавних пенсійних фондів, які відповідають вимогам (критеріям), встановленим Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України разом з Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку та погодженим із Антимонопольним комітетом України, що пройшли конкурсний відбір з метою встановлення відповідності вищезазначеним вимогам (критеріям) (далі – недержавний пенсійний фонд – суб'єкт другого рівня пенсійної системи). На підставі індивідуальних відомостей про застрахованих осіб – учасників накопичувальної системи пенсійного страхування Пенсійний фонд України щомісячно разом з перерахуванням страхових внесків на рахунки недержавних пенсійних фондів – суб'єктів другого рівня пенсійної системи надає адміністраторам цих фондів дані про розмір страхових внесків, отриманих на кожну застраховану особу (відомості персоналізації).

Така система не лише дозволяє мінімізувати ризики, пов'язані з окресленням кола та ідентифікацією застрахованих осіб, зосередивши ці питання на рівні інформаційної бази персоналізованого обліку Пенсійного фонду України, але й централізовано вирішувати завдання контролю за повнотою та своєчасністю сплати страхових внесків, підтримання в актуальному стані реєстрів застрахованих осіб та інші питання функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування загалом.

Вибір недержавного пенсійного фонду – суб'єкта другого рівня пенсійної системи

для переказу страхових внесків з метою їх накопичення та інвестування в інтересах застрахованих осіб здійснює Пенсійний фонд України шляхом закріплення за окремими НПФ частини реєстру застрахованих осіб за встановленим ним порядком із забезпеченням максимально можливої рівномірності розподілу зазначених застрахованих осіб між недержавними пенсійними фондами – суб'єктами другого рівня пенсійної системи (за методом випадкової вибірки). Разом з тим кожному учаснику накопичувальної системи пенсійного страхування надається право один раз на рік здійснити перехід до іншого НПФ, обраного на свій розсуд, шляхом подання заяви до територіального органу Пенсійного фонду України за місцем проживання. У будь-якому разі пенсійний контракт із адміністратором відповідного недержавного пенсійного фонду в інтересах учасників накопичувальної системи пенсійного страхування укладається Пенсійним фондом України як вкладником НПФ. За наслідками укладених пенсійних контрактів Пенсійний фонд України в установленому ним порядку повідомляє учасників накопичувальної системи пенсійного страхування про реквізити укладених на їх користь пенсійних контрактів.

Відомості про всіх учасників накопичувальної системи пенсійного страхування та обрані в їх інтересах недержавні пенсійні фонди – суб'єкти другого рівня пенсійної системи містяться в загальному реєстрі учасників накопичувальної системи пенсійного страхування, який складає та щороку оновлює Пенсійний фонд України.

Такий механізм запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування є найбільш економічним та технічно простим. Він не змінює розміру та бази збору на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування для страхувальників та застрахованих осіб і через це не вимагає додаткових витрат (в тому числі з Державного бюджету) на підвищення заробітної плати працівників, а також не вимагає формування роботодавцями двох фондів

оплати праці з різними ставками збору на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування – для учасників накопичувальної системи пенсійного страхування та осіб, які не стали її учасниками.

Запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування через недержавні пенсійні фонди без створення Накопичувального фонду скоротить витрати коштів, зекономить час на проведення тендерів та здійснення інших організаційних підготовчих заходів, дозволить скористатися установами, які мають чотирирічний досвід роботи в Україні.

Облік отриманих від Пенсійного фонду України страхових внесків до накопичувальної системи пенсійного страхування здійснюється адміністратором недержавного пенсійного фонду – суб'єкта другого рівня пенсійної системи на окремих субрахунках індивідуальних пенсійних рахунків застрахованих осіб – учасників фонду окремо від пенсійних коштів, що надійшли на користь таких учасників на добровільних засадах у межах недержавного пенсійного забезпечення.

Інвестування страхових внесків накопичувальної системи пенсійного страхування, розрахунок чистої вартості одиниці страхових внесків, розподіл прибутку (збитку) від інвестування пенсійних активів пропонується здійснювати в порядку, визначеному Законом України “Про недержавне пенсійне забезпечення” [2, ст. 47, 49] для пенсійних внесків. При цьому дозволяється придбавати цінні папери, що пройшли лістинг та перебувають в обігу на фондовій біржі, виключно за принципом “поставка проти оплати”.

До недержавних пенсійних фондів – суб'єктів другого рівня пенсійної системи застосовуються граничні розміри оплати послуг осіб, що здійснюють їх обслуговування, та напрями використання пенсійних активів, встановлені Законом України “Про недержавне пенсійне забезпечення” [2] та нормативно-правовими актами, прийнятими на його підставі щодо недержавних пенсійних фондів [9]. Водночас адміністратори НПФ відшкодовують Пенсійному фонду України

витрати, понесені у зв'язку з виконанням функцій, покладених на ПФУ у зв'язку із запровадженням другого рівня пенсійної системи, але не більше 1 відсотка суми сплачених страхових внесків.

Запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування з 2010 року через охоплення нею обмеженої вікової категорії – осіб, яким у попередньому році виповнилося 39 років, та встановлення максимального розміру страхових внесків на рівні 7 відсотків дозволить мінімізувати адміністративні витрати на облік застрахованих осіб, підготувати фінансовий ринок для розміщення коштів, залучених до накопичувальної пенсійної системи, зменшити втрати солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Запропонований механізм впровадження накопичувальної системи пенсійного страхування за оцінками експертів дозволить в 2010 році охопити цією системою 432,7 тисяч осіб⁶.

Механізм функціонування запропонованої накопичувальної системи пенсійного страхування наведений на рис.1.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАПРОПОНОВАНОЇ МОДЕЛІ

Реалізація законопроекту в запропонованій вигляді не потребуватиме додаткових коштів з Державного бюджету на підвищення заробітної плати працівникам бюджетної сфери у зв'язку із запровадженням перерахування частини страхових внесків до накопичувальної системи пенсійного страхування. Водночас, запровадження накопичувальної системи передбачає спрямування частини страхових внесків із солідарної системи до накопичувальної системи пенсійного страхування, що у 2010 році викличе перерозподіл коштів в сумі 986 млн. грн. із Пенсійного фонду України до накопичувальної системи⁷.

⁶ Прогнозні розрахунки виконані під керівництвом чл.-кор. НАН України Е.М.Лібанової в Інституті демографії та соціальних досліджень НАН України.

⁷ Прогнозні розрахунки виконані під керівництвом чл.-кор. НАН України Е.М.Лібанової в Інституті демографії та соціальних досліджень НАН України.

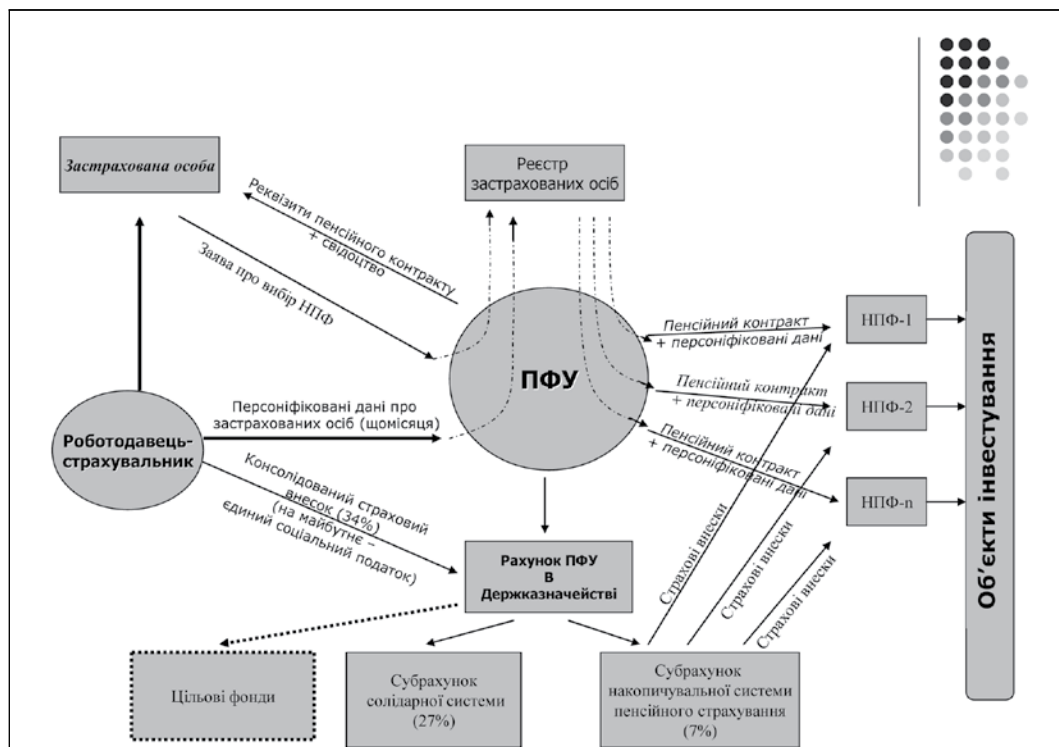

Рис.1. Схема функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування.

У разі необхідності, компенсація Пенсійному фонду цих втрат може бути здійснена за рахунок коштів Державного бюджету України, аналогічно тому, як це здійснюється, наприклад, для компенсації втрат Пенсійного фонду від застосування платниками фіксованого сільгосподатку спеціальної ставки по сплаті збору на обов'язкове пенсійне страхування. Частина страхових внесків може бути спрямовано до Державного бюджету через розміщення їх у випуски довгострокових облігацій внутрішньої державної позики з ринковими ставками доходу, що враховує показник інфляції (щорічний купон).

У Державному бюджеті України на 2005–2008 рр. для запровадження накопичувальної пенсійної системи передбачалися видатки, головним розпорядником яких було Міністерство праці та соціальної політики, які були спрямовані на проведення необхідної підготовчої роботи. Реалізація цього законопроекту потребує збереження даної статті

видатків з Державного бюджету на зворотній основі в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, для запровадження Пенсійним фондом України автоматизованої системи обліку учасників накопичувальної системи пенсійного страхування, які за попередніми розрахунками складуть 506 млн. гривень. У тому числі, додаткові видатки з Державного бюджету України на створення та запровадження програмно-технічної інфраструктури віддаленого доступу вкладника до інформації про стан пенсійного рахунку за інформацією Пенсійного фонду України орієнтовно складуть 31,6 млн. гривень [3, пояснювальна записка].

ПРОГНОЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТА ІНШИХ НАСЛІДКІВ ПРИЙНЯТТЯ ЗАКОНОПРОЕКТУ

Запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування своїм результатом

матиме такі основні соціально-економічні наслідки:

а) підвищиться рівень соціального захисту населення завдяки безпосередній участі громадян у накопичувальних пенсійних програмах;

б) на фондовому ринку з'являться довгострокові пенсійні ресурси, акумульовані накопичувальною пенсійною системою, які будуть використані на фінансування розвитку економічної та соціальної інфраструктури країни;

в) знизиться вартість фінансових ресурсів, виникне зацікавленість вітчизняних інвесторів у розширенні внутрішніх запозичень через випуск боргових цінних паперів (корпоративних, муніципальних та державних облігацій) та здійснення розміщення акцій (IPO) на українському ринку капіталу;

г) будуть створені додаткові стимули розвитку недержавного пенсійного забезпечення та посиляться інтерес громадян до цінних паперів та інших фінансових інструментів, що дозволить переорієнтувати частину коштів зі споживчого ринку на фондовий, зв'яже надлишкову грошову масу, що перебуває в обігу, а отже сприятиме подоланню інфляції;

ґ) відбудеться зміна співвідношення іноземного та українського капіталу на фондовому ринку на користь вітчизняного, що сприятиме його стабілізації у довгостроковій перспективі.

Запровадження загальнообов'язкової накопичувальної системи пенсійного страхування дозволить поліпшити пенсійне забезпечення майбутніх поколінь пенсіонерів, які не зможуть отримувати адекватні розміри пенсій виключно за рахунок солідарної пенсійної системи. Крім того, акумулювання коштів у недержавних пенсійних фондах та їх інвестування створить потужне внутрішнє джерело довгострокових інвестицій в економіку країни та сприятиме стабілізації і розвитку фондового ринку.

Література

1. Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 09.07.2003 № 1058ІV.

2. Закон України "Про недержавне пенсійне забезпечення" від 09.07.2003 №1057-ІV.

3. Закон України "Про запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування" (реєстр. № 2854 від 29.12.2006).

4. Постанова Верховної Ради України "Про прийняття за основу проекту Закону України про запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування" від 24.04.2007 №979-V.

5. Концепція подальшого проведення пенсійної реформи в Україні (проект). 29 липня 2008 року. – [Електронний ресурс]. – Доступно з: http://www.mfsp.gov.ua/control/uk/publish/article.jsessionid=47EE6DB98B315F80DCF288870C591DA9?art_id=80938&cat_id=41296

6. Закон про запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (проект) / Розроблений Мінпраці відповідно до Концепції подальшого проведення пенсійної реформи в Україні.

7. Закон Больших чисел // Словарь бизнес-терминов. – [Електронний ресурс]. – Доступно з: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/business/4616>

8. Закон про запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (проект) / Розроблений за участі автора публікації. – [Електронний ресурс]. – Доступно з: www.kinto.com

9. Про затвердження граничних тарифів на оплату послуг з адміністрування недержавного пенсійного фонду. – Розпорядження Держфінпослуг від 22.06.2004 №1102. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 12 липня 2004 р. за №871/9470. – [Електронний ресурс] – Доступно з: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/157940/%D0%91%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B8%D1%85>